

Ugotovitve in predlogi 3. fokusne razprave županov na temo
Pomen izobraževanja odraslih v moji občini, ACS 22. maj 2015,
Ljubljana

V razpravi so sodelovali VERA PINTAR, podžupanja občine Jesenice; FERENC HORVÁTH, podžupan občine Lendava in MIRAN STANOVNIK, županom občine Log-
Dragomer.

V obdobju november 2014 junij 2015 je Andragoško društvo Slovenije, v sodelovanju z Andragoškim Centrom Slovenije, izpeljalo 6 fokusnih razprav na temo Pomen izobraževanja odraslih v moji občini. Projekt je financiralo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Namen razprav je bil dobiti mnenja županov o tem, kakšen pomen pripisujejo izobraževanju odraslih v svojem okolju, kolikšno podporo namenjajo ali bi želeli nameniti za razvoj področja, predloge za izboljšanje položaja ter primere dobrih in slabih praks. Položaj in razvojne možnosti izobraževanja odraslih v lokalnem okolju sta, zaradi zakonske ureditve, v veliki meri odvisna prav pripravljenosti županov, da na različne načine, tudi finančno, podpirajo raznolike možnosti učenja odraslih kot pomembne vzvod razvoja kakovosti življenja ljudi v lokalnem okolju.

Občine so v zelo različnih položajih, kar ponazarjamo z njihovo uvrstitvijo po izbranih kazalcih

Preglednica Doseženo mesto sodelujočih občin med 212 občinami, leto 2016/17

Občina	Osnova za dohodnino	Število prebivalcev	Delež prebivalcev 65+	Delež prebivalcev z višjo šolo ali več	Delež brezposelnih med mladimi	Povprečna neto plača
Jesenice	17	37	104	165	97	25
Lendava	161	52	19	112	1	93
Log- Dragomer	4	136	13	3	163	148

Vir: Ministrstvo za finance, 2016, preračuni Peter Beltram, ACS

Različni položaji občin lahko vplivajo na izobraževalne potrebe in tudi na podporo, ki jo župani namenjajo izobraževanju odraslih. Vendar je razprava pokazala, da ima zmanjševanje sredstev za izvajanje zakonskih obveznosti občin (med te pa izobraževanje ne sodi z izjemo osnovnošolskega izobraževanja odraslih), tudi različne posledice na položaj izobraževanja odraslih - v nekaterih občinah lahko ohranjanju ali celo povečujejo finančno podporo, v drugih pa to ni mogoče. Se pa praviloma vsi župani trudijo, da bi tudi v kriznem obdobju ohranili obseg dejavnosti izobraževanja odraslih.

Več o projektu Pomen izobraževanja v moji občini na <http://www.andragoskodrustvo.si/pomen-izobrazevanja-odraslih-v-moji-obcini/>.

Razprava je potekala v fokusni skupini. Prisotni so odgovarjali na 7 vnaprej poslanih vprašanj¹, ki so razvrščena v tri skupine. Namen razprave je bil pridobiti osebna mnenja županov o temah, ki so bile predmet razprave, predloge, kako naprej ter primere dobrih in slabih praks.

Prva skupina vprašanj

1. Povzetek mnenj o pomenu in poslanstvu izobraževanja odraslih za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala, za povečevanje zaposljivosti in za zviševanje izobrazbene ravni

Odgovori na vprašanje, kakšen pomen pripisujejo posameznim vsebinskim dimenzijam izobraževanja odraslih, so pokazali, da so pogledi župana in podžupanov (v nadaljevanju županov), kljub razlikam v položajih občin, sorodni. Prednost dajejo izobraževanju odraslih za večjo zaposljivost. Posebej navajamo njihove utemeljitve, ki jasno pokažejo zavedanje županov, da je za večjo zaposljivost v bistvu ključen socialni in kulturni kapital posameznika:

- *»Poslanstvo izobraževanja odraslih je predvsem v osveščanju politikov o koristih izobraževanja odraslih za razvoj lokalnega okolja in v oblikovanju spodbudnega okolja. Lokalno okolje zelo vpliva na odločitve, na pravilnosti odločitev: vloga občine je ta, da z izobraževanjem vzbuja pri ljudeh, pa naj bo to pri mlajših, starejših, ali brezposelnih, željo po tem, da bodo sledili svojemu cilju, da spodbuja optimizem, s kakršnimi koli prijemi, ki so tukaj sicer na zelo mehkih tleh in da razvija pripravljenost ljudi za prevzemanje zelo različnih del« (Log-Dragomer).*
- *»Pomen izobraževanje odraslih je prav v tem, da omogoča spreminjanje miselnosti ljudi, da najprej prepoznajo in nato tudi izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja lokalno okolje; izobraževalce odraslih čaka na tem področju osveščanja in usposabljanja še veliko dela« (Lendava).*
- *»Večja zaposljivost omogoča boljše vzdušje med samimi ljudmi in potem se to odraža tudi na družbenem stanju v občini pa tudi širše v državi« (Jesenice).*
- *»Izobraževanje za zaposljivost je prioriteta, vendar tega ni mogoče gledati samo iz materialnega stališča, ampak tudi s stališča vzgoje ljudi, da bodo ravnali odgovorno in razmeram primerno« (Log-Dragomer).*

Vsi so bili kritični do vloge države pri urejanju izobraževanja za pridobitev izobrazbe in to iz dveh vidikov: z vidika velikih vlaganj države v pridobivanje srednješolske in visokošolske izobrazbe tudi na področjih, kjer je število delovnih mest bistveno manjše, kot je število diplomantov (primer športa) in z vidika urejanja celotnega sistema izobraževanja -

¹ Vprašanja se nahajajo na 14. strani Poročila Izobraževanje odraslih v moji občini

otrok, mladine in odraslih – oba sistema bi morala biti tesno povezana; delitev dela in virov povsem jasno opredeljena. Zdaj prihajajo iz šol tudi posamezniki, ki za izobraževanje sploh niso motivirani, ki so dejansko nedorasli zahtevam socialnega in delovnega okolja.

Slabost v terciarnem izobraževanju je tudi ta, da pri študirajočih razvija miselnost, da je samo visokošolska izobrazba nekaj vredna in prepričanje, da diploma, magisterij ali doktorat zagotavljata službo in visoko plačo. Dejansko pa je ne, niti pri nas, niti v Nemčiji. Povsod potrebujejo ljudi z znanjem in pripravljenostjo izobraževati se na delovnem mestu. Tudi starši bi morali prevzeti del odgovornosti in poskušati usmerjati otroke v stroke, kjer bodo dejansko lahko preživeli.

1. Primer slabe prakse. Ravnanje državne politike in miselnost mladih. Izobraževalna politika še vedno vlaga velika sredstva v pridobivanje srednješolske in predvsem visokošolske izobrazbe tudi na področjih, kjer je število delovnih mest bistveno manjše od števila diplomantov in nima dovolj politične volje, da bi to spremenila. Poleg tega so politika izobraževanja, urejanja trga dela in sam visokošolski sistem razvili pri mladih in starših miselnost, da je samo visokošolska izobrazba nekaj vredna, ker zagotovi dobro plačano službo. Pa to ni res, niti pri nas, niti v Nemčiji. Pomembno je znanje in usposobljenost (ne papir) ter pripravljenost na nenehno učenje za potrebe dela, osebnega razvoja in razvoja skupnosti (Jesenice, Lendava, Log-Dragomer).

Višja izobraženost prebivalstva je pomembna iz dveh vidikov - zaposlovanja in razvoja lokalnega okolja: ljudje z višjo izobrazbo lažje najdejo zaposlitev, četudi na manj zahtevnih delovnih mestih in potem lažje napredujejo na zahtevnejša, drugi vidik pa je njihov prispevek k skupnosti. Tisti, ki so izobraženi, imajo dejansko tudi večjo odgovornost do okolja, v katerem živijo, so pripravljeni sodelovati pri odločitvah, medtem ko neizobraženi bijejo veliko bitko, da sploh preživijo.

Predlog 1

Sistem izobraževanja v celoti bo potrebno spremeniti, izobraževanje odraslih mora iti z roko v roki s predhodnim izobraževanjem. Sistem mora biti tako postavljen, od vrtca do zaposlitve, da se ve, kdo kaj dela, kdaj dela, zakaj dela. In kdo prispeva pri tem finančno. Zelo jasno je potrebno določiti v celotnem izobraževalnem sistemu, kateri partner je za kaj odgovoren, v nasprotnem primeru se lahko izgovarjajo eden na drugega. Šola mora tudi usposobiti in pripraviti mlade na učenje in izobraževanje v odraslosti, spremembe pa so prav tako nujne v strukturi izobraževanja – povečati vpis v poklicne programe, zmanjšati pa vpis v terciarno izobraževanje.

Predlog 2

Pri odločanju mladih za študij morajo odigrati svoje poslanstvo politika, stroka in starši: mladim morajo posredovati pravočasno povsem jasna sporočila o možnostih zaposlovanja, ne le zato, da bodo lahko mladi sprejemali prave odločitve, ampak predvsem za to, da bodo prevzeli tudi odgovornost za posledice svojih odločitev.

Župani so bili kritični do vloge delovnih organizacij pri zagotavljanju izobraževanja za zaposlitev. Načelno so vsi trije partnerji - država, delodajalec, občina - odgovorni za izobraževanje odraslih za večjo zaposljivost, so pa prav delovne organizacije odpovedale »na celi fronti«: ne izkazujejo izobraževalnih potreb za svoje razvojne načrte in ne poskrbijo pravočasno za svoje ekonomske viške.

2. Primer slabe prakse: ravnanje delovnih organizacij. Delovne organizacije so pred 20. leti veliko več vlagale v poklicno izobraževanje in usposabljanje svojih zaposlenih v skladu s svojimi razvojnimi načrti. Danes pa pogosto ne izkazujejo niti izobraževalnih potreb, ampak preprosto razpišejo, koliko in katere profile potrebujejo, odgovornost za njihovo znanje in usposobljenost pa prevzamejo na državo. Delovne organizacije tudi ne skrbijo načrtno za zaposlene ob tehnoloških in ekonomskih spremembah. Preprosto jih proglasijo za tehnološki višek in jih po 20 letih odpustijo, namesto da bi pravočasno poskrbele za njihovo prekvalifikacijo (Jesenice).

Predlog 3

Država mora oblikovati mehanizem, da bo preprečila dosedanje ravnanje podjetij, ki zaposlene po 20 letih preprosto odpustijo kot ekonomski višek, ne da bi pravočasno, nekaj let prej, poskrbela za njihovo prezaposlitev ali prekvalifikacijo.

2. Povzetek mnenj o vlogi/odgovornosti občine, delodajalcev in države za razvoj izobraževanja odraslih za vse tri vsebinske dimenzije

Na vprašanje, kje vidijo svojo vlogo in kdo je prvenstveno odgovoren za izobraževanje odraslih za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala, kdo za izobraževanje za večjo zaposljivost in kdo za izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni, so bili župani soglasni, da so odgovorni tudi posamezniki. Najprej morajo začeti pri sebi, se soočiti z lastnimi zmožnostmi, s svojim znanjem in usposobljenostjo in z vprašanjem, ali so naredili dovolj. Ljudje vedo, kaj izobrazba pomeni, tudi manj izobraženi, žal pa ne najdejo energije, želje, da bi svoj primanjkljaj v znanju nadomestili.

Izobraževanje za večjo zaposljivost je v pristojnosti drugih (podjetja, zavodi za zaposlovanje), občine ne morejo kaj veliko storiti. Delodajalec je odgovoren, da zaposluje ljudi na prava mesta in nadgrajuje njihovo

znanje in usposobljenost za to, da bo povečal dodano vrednost svojih produktov. In to velja za vsa delovna mesta, od vratarja naprej (glej primer slabe prakse Ravnanje delovnih organizacij).

Pri izobraževanju za pridobitev izobrazbe je ključna odgovornost države, njena izobraževalna politika in politika trga dela. Kot zgled je bila predstavljena madžarska vlada, ki je, kljub nasprotovanju pedagoške stroke, bistveno zmanjšala vpis v terciarno in povečala vpis v poklicno izobraževanje.

3. Primer dobre prakse. Madžarska izobraževalna politika: Vlada je jasno povedala, da država ne rabi letno dvesto tisoč študentov, ampak samo sedemdeset tisoč, ki se bodo dejansko zaposlili, potrebuje pa več in boljše poklicno izobraževanje. Vlada skuša vpeljati nemški model dualnega izobraževanja, kjer so zelo dobri in pomembni parterji delodajalci, ki mlade strokovno usposabljujejo in tiste, ki so dobri, tudi zaposlijo.

Pri nas pa država še vedno omogoča fakultetam, da vpisujejo v programe na področjih, kjer je povsem jasno, da ni možnosti zaposlovanja (primer športa), glej tudi primer slabe prakse Ravnanje državne politike in miselnost mladih.

3. Pregled ciljev, ki so jih, ali bi jih župani želeli uresničevati v kratkoročnem in dolgoročnem obdobju

Kratkoročni cilji

- prioriteta je izobraževanje za večjo zaposljivost, več občanov imamo zaposlenih, boljše je za posameznika, za občino in državo (Jesenice),
- najprej, v tem kriznem obdobju, da se zavemo in izkoristimo naše notranje rezerve na področju izobraževanja odraslih (Log-Dragomer),
- spodbuditi zavedanje ljudi, da so lahko koristni, tudi posamezniki, ki so delali ves čas v enem delovnem procesu in se jim zdi nemogoče, da bi lahko delali uspešno še kaj drugega; nikakor ni mogoče sprejeti trditve, da ni dela. Ljudem primanjkuje predvsem samozavesti, vere v to, da so lahko koristni sebi in drugim, in do tega lahko pripeljejo prav kratkoročni cilji in uspehi (Log-Dragomer),
- še naprej podpirati izobraževalno dejavnost društev in usmerjati njihovo delo tudi k uresničevanju občinskih ciljev (Log-Dragomer).

Dolgoročni cilji

- vsakemu posamezniku omogočiti učenje za hitro prilagajanje za različne delovne vloge, mlade generacije in zaposlene pa nenehno in pravi čas osveščati, da ni več dovolj usposobljenost za eno delo ali delovno mesto (Jesenice),
- priprava občinske strategije razvoja izobraževanja za primerno prilagajanje na spremembe na trgu dela; pri tem naj bi sodelovali občina, ljudska univerza, zavod za zaposlovanje in podjetja v lokalnem okolju (Lendava),
- v občinah z visoko izobrazbeno strukturo aktiviranje in usposabljanje starejših za prenos znanja in izkušenj na mlajše generacije in okrepitev prispevka starejših h kvaliteti življenja v lokalnem okolju (Log- Dragomer).

4. Povzetek ocen o tem, katere organizacije v lokalnem okolju so, ali bi lahko v največji meri prispevale k uresničevanju ciljev izobraževanja odraslih: ljudske univerze, šole (javne, zasebne) razvojne agencije (javne, zasebne), nevladne organizacije, drugo, kaj)

Po mnenju županov je zelo pomembna vloga društev in LU (Jesenice, Lendava); v občini Log-Dragomer so edini izvajalci IO društva - občina bo še naprej krepila dejavnost IO v vseh društvih, da bodo lahko prispevala k uresničevanju ambicioznih občinskih ciljev IO.

Druga skupina vprašanj

5. Pripravljenost županov za sprejetje letnega programa izobraževanja odraslih

Zakon o izobraževanju odraslih v 24. členu določa, da občine lahko sprejmejo letni program izobraževanja odrasli (v nadaljevanju LPIO²). V tej skupini so župani odgovarjali na vprašanje, ali bi bili pripravljeni sprejeti občinski LPIO, ali LPIO v sodelovanju z drugimi občinami.

Občinski svet občine Jesenice sprejema občinski LPIO. Občina ga pripravi v sodelovanju z LU, kamor razmesti tudi občinska sredstva za izvajanje LPIO. Medobčinski LPIO ne bi bil učinkovit.

4. Primer dobre prakse. V občini Log-Dragomer je v proračunu 2016 postavka letni program izobraževanja odraslih. Z LPIO želi občina razširiti izobraževalno ponudbo z novimi izobraževalnimi oblikami in vsebinami ter tako povečati pripravljenost ljudi za učenje in preživljanje prostega časa tudi v domačem okolju. To je tudi edina občina, ki načrtuje sprejetje LPIO, pa nima na svojem območju niti javnega zavoda niti nevladne organizacije, specializirane za izobraževanje odraslih.

² Nekaj občin je v evalvacijski študiji IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V LOKALNI SKUPNOSTI, ACS, november, 2011 poročalo, da sprejemajo LPIO, vendar jih na spletni strani nismo našli.

V Lendavi nimajo LPIO; pripravljeni so ga sprejeti in to za občino. Izkušnje s sprejemanjem medobčinskih dokumentov niso dobre. Neformalno pripravi program LU. Če bi kakšna občina v regiji LPIO sprejela, bi to lahko bila tema za posvet županov v Prekmurju in bi morda služilo kot podlaga za sodelovanje in pripravo medobčinskega LPIO.

Predlog 4

Z ugotovitvami projekta o pripravi letnih programov seznanimo župane prekmurskih občin in jim na enem izmed njihovih posvetov predstavimo primer dobre prakse priprave in sprejetja LPIO .

Tretja skupina vprašanj

6. Povzetek mnenj o novi organiziranosti na področju izobraževanja odraslih

IO je v večini občin umeščeno v odbor za družbene dejavnosti ali negospodarske dejavnosti, ali svete za izobraževanje, kulturo in šport ipd., na dnevni red pa pride enkrat letno, ko občinski sveti sprejemajo programe dela LU.

Župani so odgovarjali na vprašanja, ali bi z drugačno organiziranostjo izboljšali položaj in razvojne možnosti IO. Povedali so svoja stališča o vseh treh ponujenih možnostih organiziranosti: o medobčinskem (regionalnem) svetu za razvoj IO, o lokalnem odboru za IO in o posvetovalnem telesu župana za razvoj IO.

Jesenice imajo odbor za IO organiziran pri LU, vanj so vključeni vsi akterji, ki se ukvarjajo z IO, tudi predstavnik občine. V odboru se dogovarjajo, kakšen bo LPIO. Povezovanje in sodelovanje pa poteka tudi pri oblikovanju občinskega proračuna, vedno so povabljene k pripravi vse organizacije, ki izvajajo IO.

V Lendavi in Log-Dragomeru je najbolj realno najprej ustanoviti posvetovalno telo župana. Šele po tem bi župan Dragomera preučil pripravljenost sosednjih občin za oblikovanje medobčinskega odbora za IO, ker bi takšna organiziranost povečala kadrovske potencial in možnosti za skupno nastopanje pri načrtovanju in izvajanju večjih izobraževalnih projektov in inovacij na področju IO.

Predlog 5

Kot kratkoročno rešitev predlagamo, da župani imenujejo posvetovalno telo za izobraževanje odraslih, nato pa raziščejo, ali obstaja v sosednjih občinah pripravljenost za oblikovanje medobčinskega odbora za IO.

7. Povzetek mnenj o tem, ali bi potrebovali pomoč pri spodbujanju razvoja IO, pri pripravi občinskega ali medobčinskega LPIO ali pri delovanju lokalnega ali regionalnega odbora za IO

Vsaka pomoč od zunaj je dobrodošla, za vse. LU so gonilna sila na področju IO (Jesenice, Lendava). Pomembna spodbuda je tudi dobro sodelovanje vseh partnerjev (Jesenice).

Najbolj pomembna spodbuda pa bo sprejetje ustrezne zakonodaje, ki bo uredila sistem financiranja IO. V vseh občinah se sredstva krčijo, vedno težje je začeti z novo dejavnostjo IO, če v njej tudi župan ali občinski svet ne vidita koristi tudi v materialnem smislu (Lendava, Log-Dragomer). To je pomembno tudi za večjo prodornost občin pri kandidiranju na javnih razpisih.

Predlog 6

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naj prednostno dopolni zakonodajo na področju IO z določili o financiranju izobraževanja odraslih tako, da bodo občine lahko razvijale tudi nove oblike in dejavnosti.

Predlog 7

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naj oblikuje tudi posebne spodbude za občine, ki sprejemajo občinske ali medobčinske LPIO.

Zaključek

Ob koncu razprave so bili župani seznanjeni z nadaljnjim potekom projekta. Rezultati bodo predstavljeni vsem trem skupnostim slovenskih občin, strokovni javnosti, resornemu ministrstvu in na nacionalnem posvetu o izobraževanju odraslih s slovenskimi župani. Povzetki razprav bodo objavljeni na spletni strani Andragoškega društva Slovenije.

Gradivo pripravila Olga Drofenk v sodelovanju z Ido Srebotnik in Špelo Močilnikar